

Het grafschip van Sutton Hoo

Monumentale archeologische vondst aan de vooravond van de oorlog

The Dig vertelt het op feiten gebaseerde verhaal van een belangwekkende archeologische vondst op een landgoed in Sutton Hoo aan het einde van de jaren dertig. Amateurarcheoloog Basil Brown legt een vroegmiddeleeuws schip bloot dat de kijk op de Angelsaksische periode in Engeland compleet zal veranderen. De film gaat over de spanning die een dergelijke belangrijke vondst veroorzaakt, en de vraag van wie een archeologische vondst eigenlijk is. De situatie wordt bemoeilijkt omdat boven de site de donkere wolken van een naderende oorlog hangen.

Lisa van Luling studeerde archeologie in Leiden en is nu adviseur bij Alef Groep, arbeidsbemiddelingsbureau voor archeologie en erfgoed. **Rory Granleese** is bezig met de research master archeologie in Leiden en richt zich daarin op 'duurzaamheid' en menselijk gedrag.

In 1938 werd in Engeland een archeologische opgraving in gang gezet door landeigenaar Edith Pretty. Zij huurde amateurarcheoloog Basil Brown in om de grote heuvels op haar landgoed te laten onderzoeken. Zijn inspanningen leidden tot een monumentale vondst die het toenmalige beeld van de vroege middeleeuwen voorgoed zou veranderen. Het verhaal van deze vindplaats, Sutton Hoo, is prachtig vertolkt in *The Dig*. Van de hoofdlijnen tot in de details biedt de film een unieke en realistische kijk op de archeologische praktijk. Sinds de jaren dertig is de archeologie als discipline enorm ontwikkeld, maar de maatschappelijke, nationale en lokale waarde van het verleden speelt in deze film de hoofdrol.

Op handen en knieën

Dit is een recensie geschreven door twee archeologen, dus de vertolking van de archeologische praktijk had onze aandacht. De manier waarop de acteurs op handen en knieën de grond voorzichtig wegtroffelen, hoe zij de vindplaats snel bedekken met zeil bij een stortbui, en natuurlijk ook hoe zij na een lange werkdag met zijn allen naar de kroeg gaan – dat riep nogal wat herinneringen op!

The Dig is een relevante weergave van de archeologie in de jaren dertig. In de openingsscène maken wij kennis met Edith Pretty (Carey Mulligan), nadat amateurarcheoloog Basil Brown (Ralph Fiennes) op de fiets op haar landgoed arriveert. Voor beiden is de interesse in de archeologie begonnen toen zij heel jong waren. Basil start met graven naar het verleden onder leiding van zijn vader. Ediths ouderlijk huis is gebouwd op de

The Dig (2021)

Regie: Simon Stone

Acteurs: Carey Mulligan, Ralph Fiennes, Archie Barnes, Johnny Flynn, Lily James e.a.

Duur: 112 minuten

Te zien op: Netflix (12+)

resten van een bernardijnenklooster, dat zij samen met haar vader heeft opgegraven. Het verleden is voor Edith en Basil méér dan een interesse: het is iets intiems en persoonlijks. Zoals Basil het verwoordt: 'That speaks, don't it? The past.'

Dit gevoel van wederzijds begrip is duidelijk aanwezig, ook als Edith en Basil het nog oneens zijn over de beste aanpak. Edith heeft een goed gevoel bij één specifieke heuvel, maar Basil schiet dit idee direct af. Op de top van de heuvel is de grond wat ingezakt en hij voelt meteen hoe compact de grond is. Plunderaars hadden ogenschijnlijk ook een goed gevoel bij deze heuvel en roofden waarschijnlijk alle vondsten uit het centrum om deze te verkopen. Edith houdt voet bij stuk.

Edith: 'But I have a feeling about this one.' Basil: 'Well, that's your money, Mrs. Pretty. But I'd base your dig on evidence, not feeling.'

Ediths onderbuikgevoel over de grote heuvel blijkt te kloppen. Dit is goed te verklaren: het land waar de heuvels op liggen, is zo'n duizend jaar lang gebruikt voor landbouw. Bij het ploegen kunnen, stukje bij beetje, delen van de grafheuvel meegenomen zijn, waardoor deze zijn originele vorm verloren. Het centrum is daarom wellicht allang het centrum niet meer en het graf is daarom misschien intact gebleven. Het is Basil Brown die tot dit inzicht komt en toch besluit om de heuvel op te graven.

Houten schip

In de grafheuvel wordt een enorm houten schip aangetroffen uit de Angelsaksische periode (405-1066 na Christus). Met veel mankracht moet het naar deze plek zijn verplaatst voor een grootse en hoogstwaarschijnlijk vorstelijke begrafenis. De grafgiften zijn evenzo bijzonder: hierbij horen wapenuitrustingen van zeer hoge kwaliteit en verfijnde, gedecoreerde sieraden. Deze ontdekking trekt nationale aandacht. Dit leidt tot een strijd tussen de landeigenaar en de museale instellingen die de artefacten willen huisvesten: het lokale Ipswich Museum en het British Museum. Dit roept vragen op die tot op heden nog zeer relevant zijn: Van wie is het verleden? Wat betekent het verleden voor ons? Waar komen de vondsten het beste tot hun recht?

Iedereen wil het grootste, oudste of meest intacte stukje uit het verleden 'bezitten'. Het Ipswich Museum pleit voor een connectie met de lokale bevolking, en dus dat de vondsten daar thuishoren. Het British Museum heeft daarentegen de bekendheid, reputatie en toegankelijkheid die ervoor zorgt dat de vondsten door zoveel mogelijk bezoekers gezien kunnen worden. Na lang wikken en wegen blijkt het laatste argument doorslaggevend: Edith besluit om de artefacten te schenken aan het British Museum in Londen.

Maar waarom zou ze het museum niet vanaf het begin mee laten doen met het onderzoek? Allereerst is dit omdat het land, en daarom meestal de objecten die op dat land worden gevonden, uiteindelijk haar eigendom zijn. Ook maken de vondsten deel uit van de lokale geschiedenis en identiteit. Waarom zouden ze niet getoond worden op hun plaats van herkomst? ►

Boven: Een ijzeren helm met koperen versieringen, gevonden in het grafschip op Sutton Hoo. Foto: The Trustees of the British Museum. Linkerpagina: Edith Pretty (aan de rand van de opgraving, in het midden) bekijkt het opgraven van het Angelsaksische grafschip. Foto: OGS Crawford via British Museum. Daarnaast: Amateur-archeoloog Basil Brown. Foto uit zijn eigen album. Bron: British Museum.

Waarom zou men er in een chique gebouw kilometers verder weg van kunnen genieten, terwijl de lokale bevolking ze moet weggeven? Hoewel hier met de jaren meer en duidelijkere afspraken over zijn, blijft dit een onderwerp van discussie. Het verschilt van geval tot geval. Er is geen juist antwoord, maar de discussie moet altijd met eerbied worden benaderd (en bij voorkeur met cultureel erfgoedsspecialisten).

De archeologie op het wereldtoneel

Zoals archeologische vondsten een grote impact kunnen hebben op de wereld, zo is dat andersom ook het geval. De archeologie wordt te allen tijde beïnvloed door wat er in de wereld om ons heen gebeurt. Dit kunnen lokale invloeden zijn, zoals veranderingen in bestemmingsplannen, maar ook grootschalige gebeurtenissen als het klimaat of oorlog. Aan het einde van de jaren dertig hangt er een groot conflict boven Europa. Deze oorlog zou een dramatische impact hebben op het dagelijks leven. Deze ontwikkelingen spelen ook een grote rol in de film. De onrust, onzekerheid en het verdriet dat dit teweegbrengt, is goed in beeld gebracht: mensen die rond de radio hangen, wachtend op nieuws over een gebeurtenis waar niet aan te ontkomen valt. Vrienden en geliefden worden opgeroepen voor dienstplicht in het leger, en gevechtsvliegtuigen razen over het landgoed. Erg mooi is de manier waarop de betekenis van de archeologie op alle niveaus wordt gerepresenteerd: van de nationale aandacht die het schip over

Rechts: Een vondst op het landgoed in Sutton Hoo, een gouden gesp van een riem. Foto: The Trustees of the British Museum.

Onder: Basil Brown in *The Dig*, gespeeld door Ralph Fiennes.

Rechterpagina: Peggy Piggot in *The Dig*, gespeeld door Lily James.

zich afroept, tot de lokale mensen die door Edith Pretty worden verwelkomd op de site. Intiemer nog is de betekenis voor de hoofdpersonen – Basil Brown, Edith Pretty en haar zoon Robert – voor wie de vondst een levensveranderende gebeurtenis is. Vooral voor Robert geeft de ontdekking van dit graf nieuwe inzichten over het leven na de dood, iets wat voor hem extra aangrijpend is, omdat zijn moeder erg ziek is.

De opgraving van de grafheuvel loopt parallel met Ediths acceptatie van haar eigen sterfelijkheid.

Deze verkenning van het leven na de dood begint al vroeg in de film. Basil Brown raakt, terwijl hij in een te diepe proefsleuf aan het werk gaat, volledig bedolven onder de losse grond. Wat volgt is een koortsachtige reddingsactie. Na deze (gelukkig fictieve) scène wil Edith iets van Basil weten.

Edith: 'Did you see something?'

Basil: 'Something did come into my head. My uh... my grandfather. I have his name. Basil Brown. Farming man. Told me everything I know about Suffolk soil.'

Edith: 'And you saw him?'

Basil: 'Oh I saw nothing at all. I was just... I just thought of him.'

Edith: 'Well... perhaps he saw you.'

Later in de film worden de kijkers getraakteerd op een kort, maar ontroerend stuk dialoog, waarin Basil een radeloze Edith troost:

Edith: 'We die. We die and we decay. We don't live on.'

Basil: 'I'm not sure I agree. From the first human handprint on a cave wall, we're part of something continuous. So we don't really die.'

Dit is misschien wel de belangrijkste scène. Hiermee illustreert de film hoe belangrijk de betekenis van het verleden kan zijn. De opgraving lijkt bijna een allegorie voor Ediths situatie en dit is een fantastische weergave van hoe de meesten van ons (inclusief archeologen) omgaan met het verleden. Het verleden is iets wat we gebruiken om onze opvattingen over het heden en de toekomst te begrijpen. Het zijn de verhalen die ons het gevoel geven dat we erbij horen en dat er altijd iets meer is; een ander hoofdstuk ligt in het verschiet. Voor de prestigieuze mannen in pakken is het verleden het spektakel en de prestige die ze proberen te claimen, maar voor de meesten van ons is het een verbinding met een verhaal waar wij allemaal deel van uitmaken.

Lokale vrijwilligers

Op een archeologische opgraving is de hulp van lokale arbeiders, vrijwilligers of amateurs van onschatbare waarde. Niet alleen omdat het aantal bereidwillige handen hierdoor toeneemt, maar ook omdat zij het gebied kennen. Zij kennen de fysieke en culturele omgeving intiem en hebben ook vaak passie voor de geschiedenis van de ►

Bruikbare scènes

■ 38.00-42.43:

Edith Pretty loopt door drukke straten terwijl burgers en soldaten langskomen. Kinderen spelen balspellen op straat: spellen die zijn ontworpen om kinderen te leren herkennen welke verschillende soorten bommen en gevaarlijke scenario's er zijn. Aansluitend is te zien dat Basil samen met Rory, een neef van Edith, aan de opgraving van het schip werkt. C.W. Phillips probeert de vondst voor het British Museum te claimen. Een mooi contrast tussen de dreigende oorlog en het werk dat wordt uitgevoerd op het land van Pretty.

■ 1.03.00-1.06.00:

Peggy's oog valt op een klein, gouden object in de grond. De verbazing op haar gezicht trekt al snel de aandacht van de andere archeologen. Er blijken veel meer van dit soort objecten te zijn. Voorzichtig worden deze opgegraven met borstels, spatels en troffels. Basil Brown brengt een munt onder de aandacht, waarvan hij denkt dat hij Merovingisch is. Volgens Phillips was er geen munten economie in de zesde eeuw, maar nadat hij de munt aandachtig heeft bestudeerd, leeft hij helemaal op. De amateurarcheoloog heeft gelijk! 'This is Anglo-Saxon. Piggott, Grimes, it's dark age, by Jupiter! Sixth century! This changes everything. These people were not just marauding barterers. They had culture! They had art! They had money!'

■ 1.15.00-1.18.00:

Op de site wordt een discussie tussen Edith en C.W. Phillips onderbroken door het geluid van een neerstortend gevechtsvliegtuig. Rory, die zelf bij de Air Force werkt, komt direct in actie. Hij rent naar de rivier waar het vliegtuig is neergestort. Ondanks de sterke stroming duikt hij het water in om de piloot te redden. Edith kijkt bezorgd toe. Een veel-betekennende blik van Basil geeft aan dat de jonge piloot is overleden.

■ 1.25.43-1.27.35:

C.W. Phillips en Stuart Piggott staan in een kroeg en bespreken de ongewenste aandacht die deze opgraving trekt. Piggott vraagt zich af waar zijn vrouw is, als Phillips hem tot stilte maant. Ze luisteren naar de radio en horen dat Polen gebombardeerd is en dat de strijdkrachten gemobiliseerd zijn. In de daaropvolgende scène zien we hoe Edith en Rory over zijn inzet in de oorlog praten.

regio. Gelukkig zijn de meeste archeologen zich hier tegenwoordig niet alleen van bewust, maar ze begrijpen ook echt het belang ervan. Het oprecht erkennen en waarderen van hun bijdrage en dit ook daadwerkelijk vastleggen, daar schort het echter nog aan. Dit komt ook heel duidelijk naar voren in de film.

‘Erkenning krijgen is binnen de archeologische gemeenschap soms nog steeds een hele strijd, zowel in het veld als in de academische wereld’

Basil Brown (1888-1977) is een amateurarcheoloog, een autodidact zonder formele opleiding. Als kijker zien we de kritiek en belemmeringen waarmee hij en de lokale hulp als gevolg hiervan worden geconfronteerd. Ondanks dat hij de belangrijke drijvende kracht was achter deze unieke opgraving, kreeg Basil destijds weinig formele erkenning. Eén lichtpuntje is dat hij jaren later een speciaal pensioen ontving voor mensen die een grote bijdrage hebben geleverd aan de maatschappij. Na zijn dood zou hij plaquettes en zelfs een straatnaam krijgen in het dorp waar hij heeft gewoond. Dit zijn hartverwarmende gebaren, maar daar blijft het helaas ook bij. Erkenning krijgen is binnen de archeologische gemeenschap soms nog steeds een hele strijd, zowel in het veld als in de academische wereld. Erkenning is, echter, een ethische en professionele plicht. Een belangrijk punt dat wij willen aanstippen

is de bejegening van een vrouwelijk personage, namelijk Peggy Piggott. Tijdens de opgraving in Sutton Hoo had zij twee diploma's in archeologie. Bovendien had ze al de reputatie van een bekwaam en ervaren archeologe. En dit was nog maar het begin van een carrière van zestig jaar! Vóór haar betrokkenheid bij Sutton Hoo had zij al meerdere opgravingen geleid en ze was een expert op het gebied van de bronstijd. Helaas is het contrast tussen de echte Peggy en de Peggy in *The Dig* vrij groot. Hoewel zij een interessant personage is, voelt Peggy als een belichaming van hoe vrouwen in die tijd werden gezien: namelijk naïef gestuurd door de liefde. Dit dient natuurlijk ook een belangrijk doel. Het is alleen heel jammer om te zien hoe talent en toewijding overschaduwd worden door maatschappelijke stereotypen. *The Dig* is een fascinerende en ontroerende film. Als archeoloog merk je dat je eigen handen bijna meebewegen tijdens het opgraven. De film raakt op impactvolle en delicate manieren belangrijke aspecten van de discipline, de samenleving en de menselijke natuur. De archeologie is een discipline waarvan de maatschappelijke en wetenschappelijke waarde nog altijd veel wordt besproken en betwist. Deze film laat op een subtiele manier zien dat een archeologische opgraving veel teweeg kan brengen op een nationaal, lokaal én persoonlijk niveau. Het is vooral dit laatste dat door deze film zo mooi wordt geïllustreerd. Om af te sluiten met een citaat van Basil; als je je ooit afvraagt waarom wij doen wat we doen als archeologen: ‘... that’s life what’s revealed, and that’s why we dig.’ ■

Archeoloog Peggy Piggott werkt hier aan archeologische vondsten met collega Cecil Curwan in november 1935. Dit was vier jaar voor de opgraving in Sutton Hoo. Peggy is hier 23 jaar. Foto: School of Archaeology, University of Oxford.